

*¹Нурсейтова Л.Д. ²Акифуми Ш. ³Ахапов Е.А.
^{1,3} Эл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан
²Цукуба Университеті, Цукуба қаласы, Жапония
E-mail: ¹nurseitova.laila3@gmail.com, ²shioya.akifumi.kb@u.tsukuba.ac.jp,
³ahapov.erlan@kaznu.kz

ЖАҢА ӘЛЕМДІК ТӘРТІПТЕГІ ЖАПОН СЫРТҚЫ САЯСИ СТРАТЕГИЯСЫНЫҢ КОНЦЕПЦИЯЛАРЫ

Аңдатпа. Жаһандық және өңірлік процестердегі серпінді өзгерістер аясында жапондық саяси таптың «қалыпқа келтіруге» бағытталған бағытты жалғастыруға деген қажеттілігі сақталып отыр. Мәселен, Жапонияның сыртқы саясатындағы негізгі бағыттары: қорғаныс қабілетін нығайту, жапон-американдық Альянс шеңберінде үлкен міндеттемелер қабылдау, Тынық мұхиты бағытында дипломатиялық күш-жігерді жандандыру болды. Аталмыш ғылыми мақалада Жапонияның сыртқы саясатта ұстанған негізгі бағыттары айқындалады. Зерттеудің мақсаты Жапонияның жаңа әлемдік тәртіптегі сыртқы саясатының маңызды сипаттамаларын және олардың ХХІ ғасырдың басындағы эволюциясының бағытын анықтау. Зерттеудің ғылыми жаңалығы Жапонияның сыртқы саяси стратегиясының трансформациясы ішкі саясаттың модификациясымен және жапондық дипломатияға жаңа әлемдік тәртіп жағдайында ұлттық мүдделерді қамтамасыз ету міндеттерін қоюмен байланысты. Зерттеудің практикалық негізінде реформалар нәтижесінде елдің қорғаныс мүмкіндіктері кеңейіп, жапон-американдық Альянс шеңберіндегі міндеттер ұлғайып, халықаралық аренада белсенді позициялау бағыттары сарапталады. Зерттеу нәтижесінде сыртқы саяси шешімдер қабылдау жүйесінде қатысушылардың негізгі сипаттамалары анықталып, ХХІ ғасырдың басында Жапонияның сыртқы саяси бағытындағы өзгерістері сарапталады. Сонымен қатар, ХХІ ғасырдың басында жапондықтардың аймақтық экономикалық интеграция процестеріне қатысуының саяси аспектілері талданады. Зерттеудің теориялық және әдіснамалық негізі Жапонияның сыртқы саяси бағытын қалыптастыруға және жүзеге асыруға әсер ететін факторларды жан-жақты талдау жасауға мүмкіндік береді. Жүйелік тәсіл Жапонияның сыртқы және қорғаныс саясатына әсер ететін жаһандық, аймақтық, сондай-ақ мемлекетшілік саяси, әскери-саяси және идеологиялық процестер мен тенденцияларды олардың өзара әрекеттесуі мен өзара әсер ету динамикасында қарастыруға мүмкіндік береді. Жапонияда сыртқы саяси шешімдер қабылдау саласындағы негізгі тенденцияларды анықтау үшін субъектілер, институттар арасындағы қатынастардың эволюциясын, сондай-ақ халықаралық саясат пен қауіпсіздік саласындағы мемлекеттің бағытын анықтайтын саяси-құқықтық нормалардың өзгеруін бақылауға мүмкіндік беретін жүйелік-тарихи талдау әдістемесі қолданылды.

Кілт сөздер: Жапония, сыртқы саясат, жаңа әлемдік тәртіп, саяси шешімдер, саяси стратегияның трансформациясы.

Кіріспе

ХХІ ғасырдың басында Жапония өз шекараларына жақын қауіпсіздік жағдайының нашарлауына, сондай-ақ Тынық мұхиты Азиясындағы экономикалық және саяси көшбасшылық үшін бәсекелестіктің күшеюіне байланысты қиындықтарға тап болды.

Біріншіден, Жапония Қытайдың сапалы өзгертін ролін ескеруі керек. 2010 жылы Жапония Қытайға бірінші азиялық экономикалық держава мәртебесін берді. Қытайдың

Тынық мұхиты Азиясында, әсіресе оңтүстік-шығыс Азия елдерінде саяси ықпалы артып келеді. Жағдай ҚХР әскери-теңіз белсенділігінің өсуімен және Шығыс Қытай мен Оңтүстік Қытай теңіздерінің даулы аймақтарындағы шиеленістің күшеюімен күрделене түседі.

Екіншіден, қарастырылып отырған кезеңде АҚШ Азия-Тынық мұхитында экономикалық және әскери-саяси қатысудың күшеюін жариялай отырып, саяси жоспарлаудың басымдықтарын өзгертеді. «Қайта теңгерімдеу» саясаты аясында АҚШ аймақтық одақтастармен және серіктестермен – Жапония, Оңтүстік Корея, Австралия, Филиппинмен ынтымақтастықты жандандырады. Жапон-американдық әскери-саяси альянс жапондық саяси элитаны қабылдауда қауіпсіздік пен аумақтық тұтастықтың «іргетасын» сақтайды сонымен бірге одақтастар арасындағы қарым-қатынаста американдық әскери қатысуды талап ететін қауіпсіздік қатерлерін түсіндіруге де, жапондық өзін-өзі қорғау күштерін бірлескен әскери-саяси қызметте пайдалануға рұқсат етілген шекараларға да байланысты айырмашылықтар бар.

Үшіншіден, Жапония Азия-Тынық мұхитындағы әртүрлі жылдамдықты және әртүрлі форматтағы интеграциялық процестердің дамуына бейімделуі керек. Жапония барлық дерлік көпжақты экономикалық форматтарға қатыса отырып, аймақтық экономикалық интеграциядан артта қалмауға тырысты. Алайда, АҚШ 2009 жылы «Транс-Тынық мұхиты серіктестігі» деп аталатын келісім жасасуды ұсынған кезде, Жапония үшін аталған жобаның аймақтық интеграцияның қолданыстағы модельдерімен арақатынасы туралы мәселе туындады (Atanassova, 2010: 279-306).

Ішкі саяси процестер елдің сыртқы саясатының эволюциясына тікелей әсер етеді, бұл 2009-2012 жылдардағы Жапония Демократиялық партиясының билігі мен 3 жылдық билігінің өзгеруі кезінде айқын көрінді. Демократиялық партияның сыртқы саяси бағытты өзгерту, атап айтқанда, азиялық бағытта тәуелсіз дипломатиялық шабуыл жасау әрекеттері сәтсіз аяқталды және негізгі халықаралық серіктестермен қарым-қатынастың нашарлауымен қатар жүрді, соның ішінде АҚШ-пен. 2012 жылдың соңында билікке оралғаннан кейін, Премьер-Министр бастаған либералды-демократиялық партия Абэ Синдзо жапон-американдық қатынастарды қалпына келтіру ниетімен бірге Қорғаныс және сыртқы саясатты күшейту және Жапонияның Азия-Тынық мұхитындағы ықпалын арттыру мақсатын қойды. Ол үшін Абэ Үкіметі Жапонияның қорғаныс және сыртқы саясатының тұжырымдамалық және заңнамалық ресімделуін қалыптасып келе жатқан өңірлік ынтымақтастық пен қауіпсіздік архитектурасының жағдайларына бейімдеуге арналған реформаларды жүргізуге кірісті.

Материалдар мен зерттеу әдістері

Зерттеудің әдіснамалық негізі Жапонияның сыртқы саяси бағытын қалыптастыруға және жүзеге асыруға әсер ететін факторларды жан-жақты талдау жасауға мүмкіндік береді. Жүйелік тәсіл Жапонияның сыртқы және қорғаныс саясатына әсер ететін жаһандық, аймақтық, сондай-ақ мемлекетшілік саяси, әскери-саяси және идеологиялық процестер мен тенденцияларды олардың өзара әрекеттесуі мен өзара әсер ету динамикасында қарастыруға мүмкіндік береді. Жапонияда сыртқы саяси шешімдер қабылдау саласындағы негізгі тенденцияларды анықтау үшін субъектілер, институттар арасындағы қатынастардың эволюциясын, сондай-ақ халықаралық саясат пен қауіпсіздік саласындағы мемлекеттің бағытын анықтайтын саяси-құқықтық нормалардың өзгеруін бақылауға мүмкіндік беретін жүйелік-тарихи талдау әдістемесі қолданылды.

Талқылау

Жапонияның халықаралық аренадағы ұстанған негізгі ұстанымын бағалай отырып, неореалистер (неореализм немесе құрылымдық реализм-бұл халықаралық қатынастар теориясындағы ағым, оның пайда болуын 1979 жылы Кеннет Уолцтың «халықаралық саясат теориясы» кітабын шығарумен байланыстыруға болады) дәстүрлі түрде Халықаралық

ортаның жай-күйіне және оның Жапонияның сыртқы саяси нормалары мен институттарының қалыптасуына әсеріне үлкен мән береді. Мысалы, жапондық жетекші саясаттанушы, жапондық халықаралық алмасу орталығының директоры Х. Танака Жапонияның сыртқы саяси аренадағы белсенді емес мінез-құлқы Жапонияға биполярлық қақтығыс кезінде орнатылған жапон-американдық Альянс жүйесі қойған шектеулерден туындайды деп санайды. «Қырғи қабақ соғыс кезінде Жапонияның бірінші кезектегі міндеті – өз экономикасын қалпына келтіру, содан кейін оны Батыстың экономикалық әл-ауқатын қамтамасыз ету және оның биполярлық қақтығыста жеңіске жетуі үшін басқа елдерге ашу», - деп жазады Танака (Abd Malek, 2023: 2016-2029).

2006 жылы 30 қарашада Жапония Сыртқы істер министрі Таро Асо «Бостандық пен өркендеу доғасы: Жапонияның дипломатиялық көкжиектерін кеңейту» атты саяси мәлімдеме жасады. Кейін, 2007 жылдың 12 наурызында министр осындай тақырыппен кезекті баяндамасын жасап, онда өз тұжырымдамасының егжей-тегжейлеріне тоқталып, еліміздің сыртқы саясатының жаңа көзқарасын ұсынып, оны жаңа бағытпен толықтырды. Соңғы уақытқа дейін Токионың сыртқы саясаты үш тұғырға негізделді: Жапония мен АҚШ арасындағы одақтастықты нығайту, халықаралық ынтымақтастық, негізінен БҰҰ-ның көмегімен және көрші елдермен: Қытай, Ресей және Корея Республикасымен қарым-қатынас.

Жапон дипломатиясының жаңа бастамасы бостандық, демократия, заң үстемдігі, негізгі адам құқықтары және нарықтық экономика сияқты жалпыадамзаттық құндылықтарды нығайтуға бағытталған. Министр Т.Асо өз мәлімдемесінде Жапонияның Еуразия континентінің шетінде Солтүстік Еуропа мен Балтық жағалауы елдерінен Орталық және Оңтүстік-Шығыс Еуропа, Кавказ, Орталық Азия арқылы «Бостандық пен өркендеу доғасын» құратынын көрсетті. Бұл бағыт Таяу Шығыс, Үндістан субконтиненті, Оңтүстік-Шығыс Азиядан Солтүстік-Шығыс Азияға дейінгі аралықты қамтыды. Министрдің айтуынша, Жапония экономикалық даму мен демократия арқылы бейбітшілік пен гүлденуге қарай жылжып келеді және гүлденген және тұрақты аймақ құру үшін жер шарының осы аймақтарында орналасқан мемлекеттермен ынтымақтастық орнатуға ниетті. Осылайша, жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде «Бостандық пен өркендеу доғасы» деп аталатын молшылық пен тұрақтылық аймағы қалыптаса бастайды (Hosoya, 2023: 26-40).

Сыртқы істер министрлігі көп ұзамай жаңа стратегияның қалай жүзеге асырылатынын нақтылады. Оның маңызды элементтерінің бірі жалпыадамзаттық құндылықтарға қол жеткізуге жәрдемдесу аясында «Бостандық пен өркендеу доғасын» құру болмақ. Токио бұл мақсатқа саяси тұрақтылық пен экономикалық даму арасындағы тепе-теңдікті сақтай отырып, әр елдің өзіндік мәдениетін, тарихын және даму деңгейін ескере отырып қол жеткізеді. Нақтырақ айтсақ, Жапония бостандық пен өркендеу қоғамын құру үшін оның негізгі мұраттарын бөлісетін мемлекеттермен бірге жұмыс істейтін болады. Бұл мақсатқа сауда және инвестиция саласындағы ынтымақтастық, сондай-ақ денсаулық сақтау және білім беру сияқты салалардағы халықтың негізгі қажеттіліктерін қанағаттандыруға үкімет деңгейінде көмек көрсету, инфрақұрылым мен құқықтық рәсімдерді жақсарту арқылы қол жеткізуге болады. Бұл «Бостандық пен өркендеу доғасының» негізгі «құрылыс блоктарының» бірі болады, сонымен қатар Жапония әрқашан қолдап, алға жылжытып келген адамдарға қауіпсіз өмір сүруге көмектеседі.

Доғаның шығыс бөлігінде АСЕАН (Оңтүстік-Шығыс Азия елдерінің қауымдастығы) аймақтық интеграция арқылы аймақшілік тұрақтылыққа қол жеткізуге ұмтылатын тұрақты демократияландыру үшін дамып, жұмыс істейді. Жапония АСЕАН мен CLP елдеріне (Камбоджа, Лаос, Вьетнам, кейінірек АСЕАН-ға кірген) олардың Бостандық пен өркендеу доғасының бөлігі болуы үшін қолдауын арттырады.

Еуропада қырғи-қабақ соғыс аяқталып, Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін жаңа демократиялық мемлекеттер пайда болды. Жапония Балтық жағалауы елдерін және ГУАМ (Грузия, Украина, Әзірбайжан, Молдова) және CDC (Демократиялық таңдау қауымдастығы

(Украина, Грузия, Литва, Румыния)) сияқты ұйымдарға қатысатын жаңа демократияларды қолдайды және белсенді түрде қолдау көрсетеді.

Қырғи қабақ соғыстың аяқталуымен болған жаһандық өзгерістер, әсіресе Кеңес Одағының ыдырауы Жапонияға Еуразия континентіндегі елдермен дипломатиялық байланыстар орнату және кеңейту қажеттілігі мен мүмкіндігіне тап болды. Көптеген шенеуніктер Еуразияның саяси және мәдени алуан түрлілігі бар аймақ ретінде Жапонияның қарым-қатынастарын нығайтуы қажет екенін атап өтті.

Алайда Токионың жауабы өте баяу болды. Премьер-министр Рютаро Хашимото өзінің «Еуразиялық дипломатия жоспары» деп аталатынын 1997 жылы ғана жариялады. Жоспардың мақсаты Орталық Азия мен Оңтүстік Кавказдың жаңадан құрылған мемлекеттерімен саяси және экономикалық қатынастарды нығайту болды. «Жапонияның осы елдердің тәуелсіздікке қол жеткізудегі күш-жігеріне көмектесуі жаңадан құрылған мемлекеттер үшін сындарлы болып келеді. Бұл 21 ғасырдың басындағы Жапонияның Еуразиялық аймаққа қатысты сыртқы саясатының шекарасын кеңейтетініне үлкен сенім берді (Khattak, 2023: 25-36).

Қырғи қабақ соғыс аяқталғаннан бері біраз уақыттан бері еркін, ашық және тұрақты халықаралық тәртіп бүкіл әлемге таралды. Дамыған демократиялар, соның ішінде басым көпшілігі қуатты Америка Құрама Штаттары мен Жапония, бостандық, демократия, адамның негізгі құқықтарын құрметтеу және заңның үстемдігі сияқты жалпыадамзаттық құндылықтар мен принциптерге негізделген халықаралық тәртіпті сақтау мен дамытуда жетекші рөл атқарды. Халықаралық қатынастардың әділдігін, ашықтығын және болжамдылығын арттыру мақсатында халықаралық ынтымақтастық тенденциясы күшейе түсті. Сонымен қатар, осындай халықаралық тәртіптің негізінде экономикалық жаһандану мен өзара тәуелділік алға жылжып, халықаралық қоғамдастыққа, оның ішінде дамушы елдерге белгілі бір тұрақтылық пен экономикалық өсуді әкелді. Алайда, жаһандану бүкіл әлемдегі халықтар арасындағы теңсіздікті азайтқанымен, кейбір елдер, мысалы, дамымаған елдер (LDC) оның артықшылықтарын толық пайдалана алмады.

Екінші жағынан, дамыған елдерде ішкі теңсіздіктер едәуір кеңейіп, саяси және әлеуметтік шиеленістер мен алауыздықтарға алып келді. Сонымен қатар, Жоғарыда сипатталған халықаралық тәртіпке сәйкес Дамыған Қытай мен басқа да дамушы елдердің өрлеуі соңғы жылдары халықаралық қауымдастықтағы күштер тепе-теңдігінің өзгеруіне әкеліп соқтырды және елдер арасындағы геосаяси бәсекелестік күшейе түсті. Кейбір мемлекеттер өздерінің әскери күштерін тез және ашық емес түрде нығайтып, өздерінің тарихи көзқарастары мен құндылықтарына сүйене отырып, қолданыстағы халықаралық тәртіпке қатысты талапшыл және күрделі бола түсуде.

Сонымен қатар, соңғы жылдары қауіпсіздік саласы жартылай өткізгіштер мен сирек кездесетін заттарды жеткізу тізбегінің тұрақтылығын қамтамасыз ету, маңызды және жаңа технологияларды ілгерілету және қорғау, киберқауіпсіздік және жалған ақпаратқа қарсы тұру сияқты мәселелерге дейін кеңейді. Заңның үстемдігіне негізделген қолданыстағы еркін және ашық халықаралық тәртіп шайқалғандықтан, халықтар арасында өздерінің жалпы ұлттық күштерін нығайту және өздерінің ұлттық мүдделеріне жету үшін халықаралық ықпал үшін бәсекелесу тенденциясы артып келеді. Осы жағдайға жауап ретінде Біріккен Ұлттар ұйымы (БҰҰ) және басқа да халықаралық ұйымдар тиісті деңгейде жұмыс істеп жатыр деп айту қиын. Әр елдің мүдделері барған сайын күрделене түсуде, бұл біртұтас ұстанымды табуды қиындатады, халықаралық ынтымақтастық рухы төмендейді. Нәтижесінде поляризациялық күштер халықаралық қоғамдастықта күш-қуатқа ие болуда және болашақта шиеленіс пен текетірес деңгейі артады деген аландаушылық бар (Masataka, 2023: 205-227).

Заңның үстемдігіне негізделген қолданыстағы халықаралық тәртіпке күшпен қарсы тұру енді тек Еуропаға ғана тән емес, сонымен қатар әлемнің кез келген жерінде, соның ішінде Шығыс Азияда туындауы мүмкін мәселе болып табылады. Шын мәнінде, Жапонияны

қоршап тұрған қауіпсіздік жағдайы Екінші Дүниежүзілік Соғыс аяқталғаннан бергі ең қатал жағдай болып табылады. Солтүстік Кореяның ядролық және зымырандық әзірлемелеріндегі қарқынды ілгерілеуі және Қытайдың статус-квоны күшпен немесе мәжбүрлеу арқылы өзгертуге бағытталған біржақты әрекеттері жалғасуда.

2023 жылы қазан айында өткен Қытай Коммунистік Партиясының 20-шы Ұлттық Съезінде Бас Хатшы Си Цзиньпин Үшінші мерзімге Бас Хатшы болып бекітілді. Осы Партия Съезінің Орталық Комитетінің Есебінде Бас Хатшы Си Цзиньпин Қытайдың ғасырдың ортасына қарай күшті, модернизацияланған социалистік ел болуға ұмтылатынын қайталап, «бір ғасырда бұрын-соңды болмаған маңызды өзгерістер бүкіл әлемде жеделдеп келеді. Ғылыми-техникалық революция мен өнеркәсіптік трансформацияның жаңа кезеңі қарқынды жүріп жатыр, ішкі күштер тепе-теңдігінде айтарлықтай өзгерістер орын алып, Қытайға дамуға ұмтылуда жаңа стратегиялық мүмкіндіктер береді» дейді (Midford, 2023: 179-183).

Қытай сонымен қатар қытай Халық-Азаттық Армиясын механикаландыруға, ақпараттандыруға және интеллектуалдандыруға жәрдемдесуді жалғастыруда және тиісті ашықтықсыз әскери күштің қарқынды өсуін жалғастыруда. Қытай шығыс Қытай Теңізі мен Оңтүстік Қытай Теңізінің теңіз және әуе кеңістігі аймақтарында, соның ішінде жапонияның Сенкаку аралдарын қоршап тұрған аумақтық теңізге және әуе кеңістігіне басып кіруді қоса алғанда, күш қолдану немесе мәжбүрлеу арқылы статус-квоны өзгертуге бағытталған біржақты әрекеттерін күшейтті.

Зерттеу нәтижелері

Жапон Теңізінде, Тынық мұхитында және басқа жерлерде өзінің әскери қызметін кеңейтті және күшейтті. Сонымен қатар, Тайваньды бейбіт жолмен біріктіру саясатын сақтай отырып, Қытай күш қолдану мүмкіндігін жоққа шығармады және Тайваньды қоршап тұрған теңіздегі және әуе кеңістігіндегі әскери әрекеттерін, соның ішінде баллистикалық зымырандарды ұшыруды күшейтуде.

Тайвань бұғазындағы бейбітшілік пен тұрақтылыққа қатысты алаңдаушылық Үнді-Тынық мұхиты аймағында, соның ішінде Жапонияда ғана емес, жалпы халықаралық қауымдастықта да тез өсуде. Қытайдың қазіргі сыртқы ұстанымы мен әскери қызметі Жапония мен халықаралық қауымдастықты қатты алаңдатады. Бұл бұрын-соңды болмаған және Жапонияның бейбітшілігі мен қауіпсіздігін, сондай-ақ халықаралық қоғамдастықтың бейбітшілігі мен тұрақтылығын қамтамасыз етудегі, сондай-ақ Жапония өзінің жан-жақты ұлттық күшімен және одақтастарымен, пікірлес елдерімен және басқа елдермен ынтымақтастықта әрекет етуі керек заңның үстемдігіне негізделген халықаралық тәртіпті нығайтудағы ең үлкен стратегиялық міндет болып табылады. Сонымен бірге, Қытайдан "сындарлы және тұрақты қарым-қатынас" орнату үшін екі жақтың күш-жігерімен, соның ішінде көшбасшылармен және сыртқы істер министрлерімен ашық қарым-қатынас жасау арқылы жауапты іс-әрекеттерді іздеу маңызды (Nishida, 2023: 327-345).

Солтүстік Корея БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің тиісті қарарларын, соның ішінде Жапонияның үстінен ұшып өткен қазан айында ұшырылған баллистикалық зымыранды және қараша айында ұшырылған Құрлықаралық Баллистикалық Зымыранды (ICBM) бұза отырып, бұрын-соңды болмаған жиілікте және бұрын-соңды болмаған тәртіпте баллистикалық зымырандарды бірнеше рет ұшырды.

Сонымен қатар, Солтүстік Корея диалогқа шақыруларға жауап беруге ешқандай көзқарас танытпады, керісінше АҚШ-қа деген дұшпандық ұстанымын нығайтты, және басқа елдер, сондай-ақ тактикалық ядролық қаруды жаппай өндіру және ядролық арсеналды экспоненциалды түрде ұлғайту саясатын нақты көрсетті. Солтүстік Кореяның бұл іс-шаралар сериясы Жапонияның ұлттық қауіпсіздігіне елеулі және жақын арада қауіп төндіреді және халықаралық қауымдастық үшін айқын және маңызды сынақ болып табылады. Сонымен қатар, Ресей Қиыр Шығыс пен Шығыс Азиядағы сыртқы және әскери қызметін жеделдетуде,

бұл әсіресе Қытаймен стратегиялық үйлестіруімен бірге қауіпсіздікке үлкен алаңдаушылық туғызады.

Халықаралық қауымдастық тарихта бетбұрыс кезеңіне жетті. Күштер тепе-теңдігі өзгеріп, геосаяси бәсекелестік күшейіп жатқанымен, климаттың өзгеруі және жұқпалы аурулар сияқты жаһандық мәселелер адамзаттың өмір сүруіне қауіп төндіреді және жалпы халықаралық қауымдастық құндылықтар мен мүдделердегі айырмашылықтардан тыс шешімдерді табуда ынтымақтасуы керек. Осылайша, халықаралық қатынастар қарама-қайшылықтың, бәсекелестіктің және ынтымақтастықтың күрделі жағдайында. Мұндай жағдайларда Жапония өз елі мен халқының қауіпсіздігі мен өркендеуін қамтамасыз ету, сондай-ақ бостандық, демократия және адамның негізгі құқықтарын құрметтеу сияқты жалпыадамзаттық құндылықтарды ілгерілету үшін халықаралық қауымдастықтың әртүрлілігін ескере отырып, инклюзивті тәсілді қолдана отырып, заңның үстемдігіне негізделген еркін және ашық халықаралық тәртіпті сақтау және дамыту үшін сенімді және реттелген дипломатияны жүзеге асыруы керек.

Жапония екінші Дүниежүзілік Соғыс аяқталғаннан бері бейбітшілікті сүйетін ұлттың жолымен дәйекті түрде жүріп, Азия-Тынық мұхиты аймағында және халықаралық қоғамдастықта бейбітшілік пен өркендеуге үлес қосты. Сондай-ақ еркін және ашық халықаралық тәртіпті сақтау және нығайту үшін жұмыс істеді.

Ол сондай-ақ әр елдің әртүрлілігін құрметтейтін, ортақ мәселелерді бір көзқараспен талқылайтын және екінші тарапқа шынымен қажет қолдауды қамтамасыз ететін барлық елдермен «реттелген» дипломатияны дамытты. Сонымен қатар, көпжақты сауда жүйесі арқылы бүгінгі өркендеуді нығайта отырып, Жапония еркін сауданың ту ұстаушысы ретінде ережелерге негізделген еркін және әділ экономикалық тәртіпті алға тартты. Сонымен қатар, Жапония дамушы елдермен адам қауіпсіздігі қағидаты бойынша ынтымақтасады және әлеуетті арттыруды қолдау және басқа да шаралар арқылы Тұрақты Даму Мақсаттарына (ТДМ) қол жеткізуді қоса алғанда, жаһандық мәселелерді шешті (Pugliese, 2024: 65-124).

Ол сондай-ақ ядролық қарусыздану мен таратпауға, сондай-ақ халықаралық бейбітшілікті нығайтуға бағытталған күш-жігерге белсенді үлес қосты. Осы күш-жігердің арқасында Жапонияға деген әлемдік «сенім» бүгінде Жапон дипломатиясының негізі болып табылады. Алайда, бейбітшілікті, қауіпсіздікті және халықаралық қоғамдастықтың өркендеуін қамтамасыз ететін заңның үстемдігіне негізделген еркін және ашық халықаралық тәртіп билік тепе-теңдігіндегі тарихи өзгерістер мен геосаяси бәсекелестіктің күшеюі жағдайында күрделі мәселелерге тап болады. Статус-квоны біржақты тәртіпте күшпен өзгертуді талап ететін қысым Жапонияға жақын жерде де артып келеді және Жапония соғыстан кейінгі ең қатал және күрделі қауіпсіздік жағдайларына тап болады. Бұған жауап ретінде Жапония өзінің «Ұлттық Қауіпсіздік Стратегиясын» және басқа да стратегиялық құжаттарын 2022 жылдың желтоқсанында тұжырымдады. Осы стратегияға сәйкес Жапония өзінің қорғаныс қабілетін түбегейлі нығайтумен қамтамасыз етілген белсенді дипломатияны жүзеге асырады және өзінің жан-жақты ұлттық күшін, соның ішінде экономикалық, технологиялық және барлау мүмкіндіктерін толық пайдаланады.

Сонымен бірге Жапонияның өз тыныштығы мен өркендеуін қамтамасыз ету барысында Кисида Кабинеті өзінің Негізгі Саясаты ретінде дипломатия мен қауіпсіздікті дамытуды жақтайды: жалпыадамзаттық құндылықтарды толық қорғауға бел буады; Жапонияның бейбітшілігі мен қауіпсіздігін толық қорғауға бел буады; және жаһандық мәселелерді шешу арқылы халықаралық қауымдастықты басқаруға бел буады. Осы «үш анықтаманың» арқасында Жапония өзінің дипломатиясын теңдестірілген және тұрақты ұстаныммен және жоғары жауап беру деңгейімен дамытуды жалғастырады.

2023 жылы Жапония G7 (Үлкен Жетілік Елдері: Ұлыбритания, Германия, Италия, Канада, Франция, Жапония және АҚШ-ты біріктіретін бейресми халықаралық клуб. Осы мемлекеттер көшбасшыларының бейресми форумы да осындай атауға ие, оның шеңберінде

өзекті халықаралық проблемаларға көзқарастарды келісу жүзеге асырылады) төрағасы қызметін және БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің тұрақты емес мүшесі қызметін атқарады.

Жапония халықаралық қауымдастықтың алдында тұрған өсіп келе жатқан мәселелерді шешуде жетекші рөл атқару үшін халықаралық қауымдастықпен тығыз жұмыс істейді. (1) Заңның үстемдігіне негізделген Еркін және Ашық Халықаралық Тәртіпті Сақтау Және Нығайту Біріншіден, Жапония заңның үстемдігіне негізделген еркін және ашық халықаралық тәртіпті сақтау бойынша күш-жігерді одан әрі ілгерілетеді.

Өзінің одақтасы және пікірлес елдерімен ынтымақтастықты нығайту G7 (жетілік елдері) Ресейдің Украинаға қарсы агрессиясына тығыз ынтымақтастық арқылы ең тиімді жауап берді. 2023 жылдың мамырында Хиросимадағы G7 Саммитінде Жапония G7-ге Төрағалық етуші ретінде G7-нің заңның үстемдігіне негізделген халықаралық тәртіпті сақтауға деген берік шешімін көрсетіп, статус-квоны күшпен немесе мәжбүрлеу арқылы өзгертуге бағытталған кез келген біржақты әрекеттен үзілді-кесілді бас тартты.

Сонымен қатар, G7 әлемдік экономиканы, соның ішінде энергетикалық және азық-түлік қауіпсіздігін, аймақтық мәселелерді, соның ішінде Украина мен Үнді-Тынық Мұхиты аймағын, ядролық қарусыздану мен ядролық қаруды таратпауды, экономикалық қауіпсіздікті және жаһандық мәселелерді, соның ішінде климаттың өзгеруін, жаһандық денсаулық сақтауды шешуде жетекші рөл атқарады.

Жапония сонымен қатар Жапония-Австралия-Үндістан-АҚШ ынтымақтастығын айтарлықтай нығайтты. Кез келген аймақта статус-квоның біржақты өзгеруіне жол бермеуге деген шешімімізді көрсете отырып, төрт ел «Еркін Және Ашық Үнді-Тынық Мұхиты аймағын» (FOIP) жүзеге асыру үшін кең ауқымды салалардағы практикалық ынтымақтастыққа ықпал етеді.

FOIP тарихтағы осы бетбұрыс кезеңінде одан да маңызды бола түсуде. Жапония Жапония-Австралия-АҚШ-тан басқа Оңтүстік-Шығыс Азия Мемлекеттері Қауымдастығы (АСЕАН), Еуропа, Океания, Латын Америкасы Және Кариб теңізі Және т.б. сияқты серіктестермен дипломатиялық күш-жігерді нығайту және FOIP-ті жүзеге асыру үшін үйлестіруді күшейту бойынша жаңа FOIP жоспарын алға тартады. Атап айтқанда, Жапония мен АСЕАН желтоқсан айында Токиода өтетін АСЕАН-Жапония Достығы Мен Ұнтымақтастығының 50 Жылдығына Арналған Мерейтойлық Саммитке орай АСЕАН-Жапония қатынастарының болашағы туралы көзқарасын белгілейді (Suyunova, 2024: 664-670).

Азия-Тынық мұхиты Аймағынан Үнді Мұхиты арқылы Таяу Шығыс пен Африкаға дейін созылып жатқан Үнді-Тынық Мұхиты аймағы жер шарының өміршеңдігінің өзегі болып табылады және жер шары халқының жартысынан көбін қолдайды. Сонымен қатар, бұл аймақта күшті әскери мүмкіндіктері бар бірнеше елдер тұрады және заңның үстемдігіне негізделген халықаралық тәртіптің негізін шайқалтатын кейбір актілер болды.

Сондай-ақ, аймақ қарақшылық, терроризм, жаппай қырып-жоятын қарудың таралуы, табиғи апаттар және заңсыз балық аулау сияқты түрлі қауіп-қатерлерге тап болады. Заңның үстемдігіне негізделген еркін және ашық тәртіпті орнату арқылы бүкіл аймақта және одан тыс жерлерде бейбітшілік пен өркендеуді қамтамасыз ету өте маңызды.

Жапония ұзақ уақыт бойы Үнді және Тынық Мұхиттарына біртұтас көзқараспен қараудың маңыздылығын атап өтті, бұл 2007 жылы Үндістан Парламентінде Премьер-Министр Абэнің Үнді Және Тынық Мұхиттарына қатысты «Екі Теңіздің Түйіскен жерінде» сөйлеген сөзінен көрінеді. 2016 жылдың тамызында бұл тұжырымдама «Еркін Және Ашық Үнді-Тынық Мұхиты аймағы (FOIP)» тұжырымдамасы ретінде жүзеге асырылды, оны Премьер-Министр Абэ Кенияда өткен 6-шы Токио Халықаралық Африка Дамуы Конференциясында (TICAD VI) сөйлеген сөзінде әлемге жариялады. Премьер-Министр Абэ өз сөзінде халықаралық қауымдастықтың тұрақтылығы мен өркендеуінің кілті «екі континенттің» қарқынды дамып келе жатқан Азия мен әлеуетті Африканың және «Екі

Мұхиттың» еркін және ашық Тынық мұхиты Мен Үнді Мұхиттарының бірігуінен туындаған динамизм екенін және Жапония Азия мен Африкадағы өркендеуді жүзеге асыру үшін жұмыс істейтінін айтты (Szczerpanska, Barbasiewicz, Voytsekhovska, 2024: 1-31).

Жапония 2016 жылдан бастап қазіргі уақытқа дейін пікірлес елдермен ынтымақтастықта FOIP-ті жүзеге асыруға бағытталған күш-жігерді стратегиялық тұрғыдан алға тартты. Нәтижесінде, Жапония алғаш рет ұсынған FOIP тұжырымдамасы қазіргі уақытта АҚШ, Австралия, Үндістан, Оңтүстік-Шығыс Азия Мемлекеттері Қауымдастығы (АСЕАН), Еуропалық Одақ (ЕО) және басқа да Еуропа елдерін қоса алғанда, халықаралық қауымдастықта кең қолдауға ие болды.

Сондай-ақ түрлі консультациялар мен ынтымақтастық жүргізілуде. Үнді-Тынық Мұхиты аймағына қатысты көптеген бағдарламалық құжаттар жарияланды, мысалы, 2019 жылдың маусымында АСЕАН Саммитінде қабылданған АСЕАН-ның Үнді-Тынық Мұхиты Аймағына (АОIP) Көзқарасы, ЕО ұсынған Үнді-Тынық Мұхиты Аймағындағы Ынтымақтастық Стратегиясы туралы Бірлескен Хабарлама.

2021 жылдың қыркүйегінде ЕО, 2022 жылдың ақпанында АҚШ Ұсынған Үнді-Тынық Мұхиты Стратегиясы Және Канаданың Үнді-Тынық Мұхиты Стратегиясы Және Корея Республикасы (ҚР) Ұсынған Еркін, Бейбіт Және Гүлденген Үнді-Тынық Мұхиты Аймағының Стратегиясы (Takashi, 2023: 367-390).

Алайда, қазіргі халықаралық қауымдастық FOIP жақтаған "заңның үстемдігіне негізделген еркін және ашық халықаралық тәртіпке" ашық қарсылық білдіруде оқиғалардың дамуын көріп отыр. Осы өте ауыр жағдайда бірқатар халықаралық серіктестермен ынтымақтастықта еркін және ашық халықаралық тәртіпті сақтау және нығайту маңызды бола түсуде. Осылайша, маусым айында Iiss-тің Шангри-Ла Диалогында Премьер-Министр Кисида «Кисиданың Бейбітшілік Туралы Көзқарасын» ұсынды, оның тіректерінің бірі FOIP-ке жаңа әзірлемелер енгізу болып табылады (Tatsumi, 2023: 15-19).

Осы тұрғыда Премьер-Министр Кисида FOIP саласындағы ынтымақтастықты одан әрі жеделдететінін, дипломатиялық күш-жігерді, соның ішінде ODA арқылы халықаралық ынтымақтастықты дұрыс, тиімді және стратегиялық пайдалануды қамтамасыз ете отырып, Дамуға Ресми Көмекті (ODA) кеңейту арқылы нығайтатынын және FOIP-тің жаңа жоспарын әзірлейтінін мәлімдеді (Teo, 2019: 195-223).

Қорытынды

Үнді-Тынық Мұхиты елі ретінде аймақтық бейбітшілік пен өркендеуге үлес қосу Үшін Жапония пікірлес елдермен ынтымақтасады және FOIP-ті жүзеге асыру шараларын, соның ішінде ODA-ны қолдану арқылы стратегиялық түрде жүзеге асырады. Атап айтқанда, Жапония шаралар қабылдады, соның ішінде:

- 1) теңіздегі тәртіп саясатын ілгерілету және халықаралық қауымдастықпен теңіз құқығы туралы түсініктермен бөлісу;
- 2) еркін және әділ экономикалық аймақты кеңейту ережелерін әзірлеу;
- 3) Үнді Мұхиты мен Тынық Мұхиты арқылы байланыс мүмкіндіктерін кеңейту;
- 4) әлеуетті арттыру арқылы басқаруды кеңейту;
- 5) теңіз қауіпсіздігін қамтамасыз ету.

Бірінші шараға келетін болсақ, Жапония Шығыс Азия Саммитінде (EAS) Және басқа жағдайларда Жапонияның теңіздегі тәртіп саясатын тарату, Сондай-ақ Оңтүстік-Шығыс Азия елдері мен Тынық мұхиты Аралдары елдерінде оқыту арқылы теңіз құқығы туралы түсініктерімен бөлісу сияқты күш-жігер жұмсауда.

Екінші шараға келетін болсақ, Жапония мен Ұлыбритания арасындағы жан-жақты Экономикалық Серіктестік Туралы Келісім (Жапония мен Ұлыбритания арасындағы СЕРА) 2021 жылдың қаңтарында жан-жақты және Прогрессивті Транспасификалық Серіктестік Туралы Келісімге (СРТРР), Жапония мен ЕО Арасындағы Экономикалық Серіктестік

Туралы Келісімге (Жапония мен ЕО арасындағы ЕРА) және Жапония мен АҚШ Арасындағы Сауда Келісіміне сәйкес күшіне енді.

Жапония еркін және әділ халықаралық экономикалық тәртіпті сақтау мен нығайтудың экономикалық және сауда ережелерін әзірлеуде көшбасшы болып табылады, бұл сонымен қатар 2022 жылдың қаңтарында ратификациялау, қабылдау немесе мақұлдау құжаттарын, соның ішінде Жапонияны сақтауға тапсырған қол қойған мемлекеттер үшін Аймақтық Кешенді Экономикалық Серіктестік Туралы Келісімнің (RCEP) күшіне енуінен көрінеді.

Үшінші шараға келетін болсақ, Жапония Хошимин, Пномпень және Бангкок мегаполистерін Үнді Мұхитымен және Шығыс-Батыс Экономикалық Дәлізімен байланыстыратын «Меконгтың негізгі артериясы» деп аталатын Оңтүстік Экономикалық Дәліздің байланысын нығайтуға көмектесетін жобаларды жүзеге асыруда. Вьетнам, Лаос және Таиландтың ішкі аудандарын Мьянма арқылы Үнді Мұхитымен байланыстырады.

Төртінші шараға келетін болсақ, өзін-өзі қамтамасыз ететін және тұрақты өсуді қолдау мақсатында Жапония негізінен Азия мен Африка елдеріне, соның ішінде макроэкономикалық саясат және кеңесшілерді жіберу, фискалдық саясат және мемлекеттік қарызды басқару саласындағы әлеуетті арттыру бойынша елге бағытталған оқыту курсына көмек көрсетеді.

Бесінші шараға келетін болсақ, еркін және ашық халықаралық тәртіпті орнату мақсатында Жапония Үнді-Тынық Мұхиты елдеріне теңіз құқық қорғау органдарының әлеуетін арттыруға және теңіз саласы туралы хабардарлықты арттыруға (MDA), соның ішінде патрульдік кемелермен, жағалаудағы бақылау радарларымен және басқа жабдықтармен қамтамасыз етуге, сондай-ақ, сарапшылар мен тренингтерді жіберу арқылы адам ресурстарын дамытуға белсенді түрде көмек көрсетуде.

Зерттеу нәтижесінде сыртқы саяси шешімдер қабылдау жүйесінде қатысушылардың негізгі сипаттамалары анықталып, ХХІ ғасырдың басында Жапонияның сыртқы саяси бағытындағы өзгерістері сарапталады. Сонымен қатар, ХХІ ғасырдың басында жапондықтардың аймақтық экономикалық интеграция процестеріне қатысуының саяси аспектілері талданады.

Әдебиеттер:

Atanassova, 2010 – *Atanassova-Cornelis E.* Foreign policy instruments and factors for policy change: Japan's security 'normalisation' reconsidered // *Asian Journal of Social Science*. – Т. 38. №. 2. С. 279-306.

Abd Malek, Huda, 2023 – *Abd Malek Z. H., Huda M. I. M.* Japan's foreign policy in indo-pacific // *Russian Law Journal*. Т. 11. №. 5. С. 2016-2029.

Hosoya, 2023 – *Hosoya Y.* Japan's Defense of the Liberal International Order: The "Free and Open Indo-Pacific Strategy" from Abe to Kishida // *Korea Policy*. Т. 1. №. 30. С. 40-56.

Қуанбай, 2023 – *Қуанбай О.* Japan's foreign policy in the post-bipolar system era // *Электронный научный журнал «edu.e-history.kz»*. Т. 10. №. 1. С. 26-40.

Khattak, 2023 – *Khattak F.* Japan's Changing National Security Strategy: Analysis (2013-2023) // *Global Journal of Humanities and Social Sciences Research*. Т. 3. №. 1. С. 25-36.

Masataka, 2023 – *Masataka K.* Options for Japan's foreign policy // *Japan and the IISS*. Routledge, С.205-227.

Midford, 2023 – *Midford P.* Is Japan's Aging Peace Aging Gracefully? // *Asia Policy*. Т. 18. №. 2. С. 179-183.

Nishida, 2023 – *Nishida M.* Changing Security Environment in East Asia and Its Implications on Japan's Nuclear Policy // *Journal for Peace and Nuclear Disarmament*. Т. 6. №. 2. С. 327-345.

Pugliese, 2024 – *Pugliese G.* Japan 2023: Still walking in Abe Shinzō's footsteps // *ASIA MAIOR*. Т. 34. С.65-124.

Suyunova, 2024 – *Suyunova B.* Priorities of japan's foreign policy // Oriental Journal of Social Sciences. T. 4. №. 03. C. 664-670.

Szczepanska, Barbasiewicz, Voytsekhovska, 2024 – *Szczepanska K., Barbasiewicz O., Voytsekhovska V.* Responding to the crisis: Japan is changing foreign policy and ODA to Ukraine (2014–2023) //The Pacific Review. C. 1-31.

Takashi, 2023 – *Takashi I.* Japan's role in international affairs //Japan and the IISS. Routledge, C.367-390.

Tatsumi, 2023 – *Tatsumi Y.* Japan's Shift to a More Robust Self-Defense Policy //Arms Control Today. T. 53. №. 5. C. 15-19.

Teo, Teo, 2019. – *Teo V., Teo V.* Recalibrating Japan's Foreign Policy //Japan's Arduous Rejuvenation as a Global Power: Democratic Resilience and the US-China Challenge. C.195-223.

References:

Atanassova, 2010 – *Atanassova-Cornelis E.* Foreign policy instruments and factors for policy change: Japan's security 'normalisation'reconsidered //Asian Journal of Social Science.– T. 38. №. 2. S. 279-306.

Abd Malek, Huda, 2023 – *Abd Malek Z. H., Huda M. I. M.* Japan's foreign policy in indo-pacific //Russian Law Journal. T. 11. №. 5. S. 2016-2029.

Hosoya, 2023 – *Hosoya Y.* Japan's Defense of the Liberal International Order: The "Free and Open Indo-Pacific Strategy" from Abe to Kishida //Korea Policy. T. 1. №. 30. S. 40-56.

Quanbay, 2023 – *Quanbay O.* Japan's foreign policy in the post-bipolar system era //Elektronny nauchny zhurnal «edu.e-history.kz». T. 10. №. 1. S. 26-40.

Khattak, 2023 – *Khattak F.* Japan's Changing National Security Strategy: Analysis (2013-2023) //Global Journal of Humanities and Social Sciences Research. T. 3. №. 1. S. 25-36.

Masataka, 2023 – *Masataka K.* Options for Japan's foreign policy //Japan and the IISS. Routledge, S.205-227.

Midford, 2023 – *Midford P.* Is Japan's Aging Peace Aging Gracefully? //Asia Policy. T. 18. №. 2. S. 179-183.

Nishida, 2023 – *Nishida M.* Changing Security Environment in East Asia and Its Implications on Japan's Nuclear Policy // Journal for Peace and Nuclear Disarmament. T. 6. №. 2. S. 327-345.

Pugliese, 2024 – *Pugliese G. et al.* Japan 2023: Still walking in Abe Shinzō's footsteps //ASIA MAIOR. T. 34. S.65-124.

Suyunova, 2024 – *Suyunova B.* Priorities of japan's foreign policy //Oriental Journal of Social Sciences. T. 4. №. 03. S. 664-670.

Szczepanska, Barbasiewicz, Voytsekhovska, 2024 – *Szczepanska K., Barbasiewicz O., Voytsekhovska V.* Responding to the crisis: Japan is changing foreign policy and ODA to Ukraine (2014–2023) //The Pacific Review. S. 1-31.

Takashi, 2023 – *Takashi I.* Japan's role in international affairs //Japan and the IISS. Routledge, S.367-390.

Tatsumi, 2023 – *Tatsumi Y.* Japan's Shift to a More Robust Self-Defense Policy //Arms Control Today. T. 53. №. 5. S. 15-19.

Teo, Teo, 2019. – *Teo V., Teo V.* Recalibrating Japan's Foreign Policy //Japan's Arduous Rejuvenation as a Global Power: Democratic Resilience and the US-China Challenge. S.195-223.

¹Нурсейтова Л.Д. ²Акифуми Ш. ³Ахапов Е.А.

^{1,3} Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан

² Университет Цукуба, город Цукуба, Япония

E-mail: ¹nurseitovs.laila3@gmail.com, ²shioya.akifumi.kb@u.tsukuba.ac.jp,

³ahapov.erlan@kaznu.kz

КОНЦЕПЦИИ ЯПОНСКОЙ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКОЙ СТРАТЕГИИ В НОВОМ МИРОВОМ ПОРЯДКЕ

Аннотация. На фоне динамичных изменений в глобальных и региональных процессах сохраняется потребность японского политического класса в продолжении курса, направленного на "нормализацию". Так, Основными направлениями внешней политики Японии были: укрепление обороноспособности, принятие крупных обязательств в рамках японо-американского альянса, активизация дипломатических усилий на тихоокеанском направлении. В данной научной статье будут определены основные направления внешней политики Японии. Целью исследования является определение важнейших характеристик внешней политики Японии в новом мировом порядке и направления их эволюции в начале XXI века. Научная новизна исследования заключается в том, что трансформация внешнеполитической стратегии Японии связана с модификацией внутренней политики и поставлением перед японской дипломатией задач по обеспечению национальных интересов в условиях нового мирового порядка. На практической основе исследования в результате реформ расширяются оборонные возможности страны, увеличиваются задачи в рамках японо-американского альянса, анализируются направления активного позиционирования на международной арене. В результате исследования выявлены основные характеристики участников в системе принятия внешнеполитических решений и проанализированы изменения внешнеполитического курса Японии в начале XXI века. Кроме того, анализируются политические аспекты участия японцев в процессах региональной экономической интеграции в начале XXI века. Теоретико-методологическая основа исследования позволяет провести всесторонний анализ факторов, влияющих на формирование и реализацию внешнеполитического курса Японии. Системный подход позволяет рассматривать глобальные, региональные, а также внутригосударственные политические, военно-политические и идеологические процессы и тенденции, влияющие на внешнюю и оборонную политику Японии, в динамике их взаимодействия. В Японии для выявления основных тенденций в сфере принятия внешнеполитических решений использовалась методика системно-исторического анализа, позволяющая проследить эволюцию отношений между субъектами, институтами, а также изменение политико-правовых норм, определяющих курс государства в области международной политики и безопасности.

Ключевые слова: Япония, внешняя политика, новый мировой порядок, политические решения, трансформация политической стратегии.

¹Nurseitova L.D., ²Akifumi Sh., ³Ashinova Zh.Ye.

^{1,3}Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

²University of Tsukuba, Tsukuba city, Japan

E-mail:¹nurseitova.laila3@gmail.com, ²shioya.akifumi.kb@u.tsukuba.ac.jp,

³ahapov.erlan@kaznu.kz

CONCEPTS OF JAPANESE FOREIGN POLICY STRATEGY IN THE NEW WORLD ORDER

Abstract. Against the background of dynamic changes in global and regional processes, the Japanese political class still needs to continue the course aimed at "normalization". Thus, the main directions of Japan's foreign policy were: strengthening defense capabilities, making major commitments within the framework of the Japanese-American alliance, and intensifying diplomatic efforts in the Pacific. This scientific article will identify the main directions of Japan's foreign policy. The purpose of the study is to determine the most important characteristics of Japan's

foreign policy in the new world order and the direction of their evolution at the beginning of the XXI century. The scientific novelty of the study lies in the fact that the transformation of Japan's foreign policy strategy is associated with the modification of domestic policy and the task of Japanese diplomacy to ensure national interests in the new world order. On the practical basis of the research, as a result of the reforms, the country's defense capabilities are expanding, tasks within the framework of the Japanese-American alliance are increasing, and directions of active positioning in the international arena are being analyzed. As a result of the study, the main characteristics of participants in the foreign policy decision-making system were identified and changes in Japan's foreign policy course at the beginning of the XXI century were analyzed. In addition, the political aspects of Japanese participation in the processes of regional economic integration at the beginning of the XXI century are analyzed. The theoretical and methodological basis of the study allows for a comprehensive analysis of the factors influencing the formation and implementation of Japan's foreign policy. A systematic approach allows us to consider global, regional, as well as domestic political, military-political and ideological processes and trends affecting Japan's foreign and defense policy in the dynamics of their interaction and interaction. In Japan, to identify the main trends in the field of foreign policy decision-making, the methodology of systemic historical analysis was used, which allows us to trace the evolution of relations between subjects, institutions, as well as changes in political and legal norms that determine the course of the state in the field of international politics and security.

Keywords: Japan, foreign policy, new world order, political decisions, transformation of political strategy.

Авторлар туралы мәлімет:

Нурсейтова Лайла Дюсенгалиевна, PhD докторант, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан.

Акифуми Шиоя, PhD, қауымдастырылған профессор, Цукуба университеті, Цукуба қаласы, Жапония.

Ахапов Ерлан Абдиевич, PhD, аға оқытушы, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан.

Сведения об авторах:

Нурсейтова Лайла Дюсенгалиевна, PhD докторант, Казахский национальный университет им. Аль-Фараби, Алматы, Казахстан.

Акифуми Шиоя, PhD, ассоциированный профессор, Университет Цукуба, г. Цукуба, Япония.

Ахапов Ерлан Абдиевич, PhD, старший преподаватель, Казахский национальный университет им. Аль-Фараби, Алматы, Казахстан.

Information about authors:

Nurseitova Laila Duisengalieva, PhD student, Al Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan.

Akifumi Shioya, PhD, Associate Professor, University of Tsukuba, Tsukuba city, Japan.

Akhapov Yerlan Abdievich, PhD, Senior lecturer, Al Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan.